

UCHWAŁA NR 1/RJK/25
Z DNIA 14.05.2025 r.

W SPRAWIE ASPEKTU CZASOWNIKA

Rada Języka Kaszubskiego ustala następujące wytyczne dotyczące aspektu czasownika:

Aspekt czasownika

Aspekt inaczej postać lub forma, jest to kategoria gramatyczna określająca cechę czasownika, która dotyczy sposobu przedstawienia czynności lub stanu. Aspekt zawarty jest w znaczeniu wyrazu, nie jest kategorią fleksyjną, tzn. że czasownik nie odmienia przez aspekt. Jest przypisany na stałe danemu wyrazowi.

W języku kaszubskim, podobnie jak w polskim / słowiańskich, wyróżniamy 2 aspekty czasownika:

- a) dokonany
- b) niedokonany

Aspekt dokonany czasownika pozwala przedstawić czynność jako zakończoną, wykonaną. Informuje, że czynność została lub zostanie zakończona, np. *przeczëtóm, jô przeczëtól; napiszã, jô napisól*. Z tego względu występują w czasie przyszłym i przeszłym. Czynność właśnie odbywająca się nie może być wyrażona czasownikiem dokonanym.

Aspekt niedokonany nazywa czynność trwającą lub powtarzającą się, np. *pisac, jic, widzec, czëtac, tańcowac*. Czasowniki niedokonane informują, że czynność (stan) trwa, trwała lub będzie trwała i nie została ani nie zostanie zakończona, np. *czëtóm, jô czëtól, jô bãdã czëtól; piszã, jô pisól, jô bãdã pisól*. Z tego względu występują w czasie teraźniejszym, przeszłym i przyszłym.

Kategoria aspektu jest w języku kaszubskim silnie związana z kategorią czasu. Od aspektu czasownika zależy możliwość utworzenia niektórych form gramatycznych. Budowa czasu przyszłego jest zależna od kategorii aspektu:

- a) czasowniki niedokonane występują w czasie przyszłym złożonym
 b) czasowniki dokonane przyjmują formy czasu przeszłego prostego
 Czasownik niedokonane nie tworzą form imiesłowu przysłówkowego uprzedniego, za to tworzą formy imiesłowu przymiotnikowego czynnego i biernego oraz przysłówkowego współczesnego, np.

Spôdającë lëstë przëkrëłë cali dak bùdinkù.

To je pisoné na papiorze.

Jidącë do chëczë, spòtkòł jem drëcha.

Najczęściej czasowniki występują w parach aspektowych. Wyróżniamy czyste pary aspektowe, między którymi jedyną różnicą znaczenia jest różnica aspektu, np.

Czëtac – przeczëtac, robic – zrobic

Skakac – skòczëc, sygac – sygnac

W podanych przykładach czasowniki dokonane tworzy się przez dodanie sufiksów bądź na drodze alternacji rdzenia.

Istnieją też pary aspektowe, w których czasownik dokonany tworzy się poprzez dodanie przedrostka i przyrostka, np. *stawiac – pòstawic*.

Pewna grupa czasowników tworzy pary na drodze supletywnej, w oparciu o odmienne tematy fleksyjne, np. *brac – wzac, widzëc – ùzdrzec / òbaczëc*.

Warto podkreślić, że nie wszystkie czasowniki tworzą pary aspektowe.

Przechodniość/nieprzechodniość czasownika

W języku kaszubskim czasowniki dzielą się na przechodnie i nieprzechodnie.

Czasowniki przechodnie tworzą formy strony biernej, np.

Ta ksążka je czëtónô / bëła czëtónô / bãdze czëtónô przez Jarkã.

Ta ksążka òsta przeczëtónô / bãdze przeczëtónô / òstónie przeczëtónô przez Alã.

Od czasowników przechodnich należą zarówno formy dokonane, jak i niedokonane.

Cechą charakterystyczną dla języka kaszubskiego jest tworzenie konstrukcji z imiesłowem przymiotnikowym od czasowników oznaczających ruch, np. *Szëfa bëła jidzonô do krómù. Jónk bëł wëjachóny do Gduńska.*

Czasowniki nieprzechodnie nie tworzą form strony biernej, np. *gódóm, sedzã, mëszlã, jëm, wiëm.*